

Kuknuä huiuqä quatiyi

Bukä tqueni, kuknuä huiuqä quati, ätnäñiqi itkimäkätñqeyi.

A

Anä aquväqñqä

Jisasi Iqu qua täu pmetanga, Israitqä iquauqä anä himqä eeqänänä iuñi, anä aquväqñqä hñqu-qe ä hñquaquñä-qe ämätnminñqe. Jerusälemä iuñi, aanä kuapanä ämätnminñuwi. Suqä iñi, Israitqä iqua qua Bapiloniya iuta anñumä äppiwi, inñanä ipäqäkuwi. Anä aquvqñqä iuñi, qu Goti Iqueqä kukñui qätä äwiyäpu, Iquenyqä tääqä ätäpu, Iqueqä yoqe haqeu ämamäupñqä aquvä äqänminñuwi. Iqini qokä-apäkiuñi kuknuä inä ämitäpu, ä ymeqä iqua skutqänqä äuminñuwi.

Ani Goti Ique vqenqä hiunji naqä

Hiunji naqä tqueni, Israitqä iqua, quwqä kawä hñqu hiqäva-imäkqä ani, Goti Ique anñi äwikqenqä kñuä indqänäpu, aquvä äqänminñuwi. Quwqä mäkä-huñqä iqua, hiqäva-imäkqä ani kiyä-mätqä imäkkuwitani, Jutasi Makäpiyäsi iqu anä ique ikikinyänä imäkätä, Goti Iqueqä yoqe haqeu mamäupñqä, Ique anñi äwikqe.

Aposälqä, (apotel)

Yoqä iqueqä qakui, 'ämaqä ändowatqä.' Bukä täuñi, si yoqä 'aposälqä' qänätanñqge, hñqunä qundnä. Makä 3:14 iunänñi. Iqini

Jisasi Iqu, Iqueqä ämaqä 12 iquauni, wäunuänqä ändowatätä, ‘aposälqäuä’ änyuätkqe. Hiqñqä huiuni, ‘Ämaqä Jisasi Iqu kuknuä awä tuäkiqäpñqä ändowatkqä iquä’ qänätançi qundnä. Ä hiqñqä huiuni, ‘Ämaqä Jisasi Iqu wäunuänqä ändowatkqä iquä’ qänätançi qundnä.

Asnjä-meqänqä suqe

Jonä asnjä-qäyqä iqu, qokä-apäkä kuapänänä iu, eqä Jotänä du asnjä äqäminqe. Iqu quñi, “Heqä suqä quvqeuta kñuä äkunmäkmbiyä. Ga he iinjä iquwinqä motquapñqe, asnjä mapiyä” ätuminqe. Asnjä-meqä suqe, Jonä iqu mipäqäyqä ikqe. Jonä iqu matimäuqänqä, Israitqä iqua qu-ganä ipäqäkuwi.

Jisasi Iquenyqä quuvqä eqiyätqänuwä iquauqä kñui, tiinji. Ämaqe, hñqu asnjä meqançi äqumbiyitançi, iinjä iqu quuvqä ae eqiyqiyäqe, näqñqä mapnä. Asnjä ämeqä iqu, iqueqä suqä quvqenqä kñuä äkunmäknätä, Jisasi, suqä quvqä huätä ämamäuqä Iquenyqä quuvqä eqiyätä, Iqueä kuknuä du qänaki itñqä äwinyä.

Jisasi Iquenyqä quuvqä eqiyätqänuwä hñqua, kñuä tiinjä-pqe, inä indqänätqänä. Ymeqä dñi, asnjä meqançpqe, ii Goti Iqueqä-quayqä.

Ä

Ämaqeüqä Ymeqä Ekqä Iqu

Qänqanänçi, hiñuä-tqä Deniyäli iqu, ämaqä, Goti Iqueqä qokä-apäkiu, quwqä

suqä quvqeuta huätä ewewatqä iquenyqä ätätäqänŋaŋi, iqu ‘Ämaqeua Ymeqä Ekqä Iqueyqä’ ätätä äqäkqe. Yoqä iinä iqueqä quati, ‘Kraisuä’ ätätunquä iqutäŋi asänäŋi. Jisasi Iqu kiqä-kiuänqä ätätäqänŋaŋi, ‘Ämaqeua Ymeqä Ekqä Iqueyqä’ ätätä ätkqe. Iqu iinä ätätä, ‘Goti Iqu änändowatätä, yoqä naqä ädapkqe. Täkä Nyi ämaqä-qunä eämä, Goti Inänä-qunänjqä’ ätkqe.

Äwqä äkunmäŋqä

Bukä tquenj, “Kŋuä äkunmäŋqä” qänätanŋqe, ii qundnä.

B

Bapilonä

Bapiloni, ii qua naqä hŋqueqä yoqe. Qänŋanäŋi ämaqä iu pmeqä iqua, Israitqä iquatä mäkä äunäpiyänŋaŋi, qunj ämäwqätäupu, quwqä quaiunqä wäunuä henŋi wiyqänqä ätumä äukuwi. Israitqä iqua iqinji, quväukuä 70 äpmakuwi. Pitä iqu anjä himqä Romä iquenyqä, kukŋuä ktqe, ‘Bapilonäyqä’ ätätä äqäkqe. (1 Pitä 5:13) Jonä iqu, bukä Itkimäkqä iunji, Bapilonä ätätä äqäkqe, iqu Romänjqä ätkqäti, ä äsqunenqä ätkqäti?

Bea

Bea iqua, täŋä aanjä naqänänjä, qua huiunji, qäuqä imä hiqiyqä ätqäunjä. Kiqä ktqe, Itkimäkqä 13:2 iunji, hinjuä qunä.

Belsäpulä

Belsäpuli, ii dnä quvqä hŋqueqä yoqe. Ämaqä Israitqä qäyä hitanŋi huizi hŋqua, dnä

iquenji quwqä goti enqä-pa äqunäpu, iquenji qonjä äwoktäuminjuwi. Jisasi Iqu qua täu pmetanğa, qu yoqä iinji, Setänä, dnä quvqä iquau miqä ique, änyuätkuwi.

Bretqä yenjuä qo-matäuqänqä hiunji naqänänjä

Hiunji naqä tquenji, Israitqä iqua wikä hñqunä anä äpmepu, Goti Iquenyqä kjuä indqänminjuwi. Hiunji kinğanänji, hiunji naqänänjä Pasopa iiyi. Quwqä kaqä-kawäka, Isipä iuta ewewatqanğuwänğa, bretqä qo ätäütä änyuämäuqanğqe hiñuä qumbñqä mäwiñanği, qo matäuqä yätñqä yenjuä häkiyä äyäqäkuwi. Iutanji, hiunji naqä iquauñi, quwqä anä iunji nätmätqä qo täuqänğqe pmua imäkäpu, bretqä yenjuä qo-matäuqä dinä änminjuwi.

Bukä

Jisasi Iqu qua täu pmetanğanji, bukä ne ämenqetänji, qu mämeqä iminjuwi. Quwqä tuwanui, pipa huitanjä-huitanjä iu äqiyäpu, äukuäpäminjuwi. Ämaqä huizi iqua tuwanui hiñuä äqunäpu a täuqenğqe, qu nyunjuä taki ätapiiyi, tuwanuä äqiyäpu äukuäpipu epqä iu ämänjäminjuwi. Pipa iinjä iqua aanjä quäuqänänänğga, pipa hitunjuä inği-ingisani, huätäkqä hñquaqu epiyi, pipa iu äkuäpipu, pñqä eminjuwi.

Bulumäka iquauqä wäunui

Israitqä iqua kuä sñgumetqänqä wäunjuä ipiyänğanği, qu yätamäkqä vätñqe, bulumäka ämiminjuwi. Hea kuapänänğanği, nätmätqä hanjä-iqä iqua eyqiyäma upñqe,

bulumäka hñquaqui zä-quavqä hinuä-qoe guä ae ämäseqanġuwänġa, bulumäka iquaqu eyqiyäma äumiñiyi. Goti Iqueqä kuknuä hñqu, “Bulumäkai, kuä-witqä wäunui yätamäkkä eyqanġani, uwqe manqä yätñqe, hinuä mäyeqä pambiyä” ätnä. Kuknuä haqä yeqi ätqä iqueqä ktqe, Matiu 11:29 iutä, 1 Korinä 9:4 iutä hinuä qunä.

D **Disaipele**

Yoqä ‘disaipele’ ii wiyä kuknuä iiyi. Etañgi, bukä täu qänätanġutqe, mämoqumueqä isnä. Kiqä quati, ‘Ämaqä, näqñqä-vqä hñqueqä kuknuä qätä äwiyätä, qänaki itñqä iqueyi.’ Jonä asñä-qäyqä iqu-pqe, ämaqä asä iinätänue. Itanġa Parisi iqua-pqe, asä kuapänänä inänätänuai. Inäqe Jisasi Iqueuä kuknuä qätä äwiyäpu, qänaki iminuwä iquaunqe, bukä täunġi, kuknuä kuapänä ätä äqänä. Iquaunqe, ‘Ämaqä Jisasi Iqu wäunuanġqä ämotquaminqä iquaiqä’ kuapänä ätä äqänä. Hiqñqä huiunġi, ‘Ämaqä wäunua yätquakä iquaiqä’ ätä äqänä.

Bukä Matiu, Makä, Lukä, Jonä, iunġi, qokä-apäkä iquautanġi, Jisasi Iqu 12 iquau atäunua ikqe. Iquaunqe, hñqäqinġi, ‘Ämaqä 12 iquaunqä’ ätä äyä äqänä.

Bukä ‘Wäunuinġqä’ iunġi, Jisasi Iqueqä ämaqä eeqänänä iquaunqe, kuknuä huizi hinuä qudnä. Kuknuä hñqu, ‘Ämaqä Jisasi Iquenyqä quuvqä heqiyqä iquaunqe.’ Hñquququ, ‘Jisasi Iqueqä yoqä-tänä iquaunqe.’

E**Enätqä**

Enätqä iqua, ämaqä-qua ma, Goti Iqueqä dnä-qua epu, Iqutä qäukuä haqä yätu äpmapu, Ique yätamakqä ävätqänä. Quwqä wäunüä hŋqu, Goti Iqueqä kukŋui äma äwäpu, ämaqeu tqueyi. Quwqä wäunüä huizi, Goti Iqueqä ämaqeu miqeyi. (Hipru 1:14 hiŋuä äqunyä.) Qutanjä ämiqä iqu, iqueqä yoqe, Maikoli ique. Itanjä huiziqu, Gapleti ique. Ämaqä kuapänäni, enätqä iquaunqe, tii ätätqänä. “Qu huqä-tänä iquayqä.” Inäqe, Goti Iqueqä bukä iunji, enätqä iquaunqe, huqä-tänjqe matqä eä. Mä täkä, huqä-tänji, qerupqä iquayi. (Hipru 9:5 hiŋuä äqunyä.)

G**Gita**

Gita qu qänğanä päkmiŋuwi, ne tänğa äpäsätunqetänji, asänänjä hmayi.

Grikä

Goti Iqueqä kukŋuä täunji, qua Grikä iquenqe, kukŋuä kuapänä äqänä. Qua Grikä iqu, Israitqä iquauqä qua iutatä, qua Isipä iutatänji, kiŋä nämä qäyä etanji, Jisasi Iqu qua täunqä änä mapqänğa, Grikä iutanjä iqua qua im-imä ämimiŋuwi. Iutanji, qokä-apäkä kuapänäni, iutanjä ma, iquauqä anjä-kukŋuiŋqätä, suqenqätä, näqŋqä ämamiŋuwi. Ga Jisasi Iqu qua täu pmetanğa, ämaqä näqŋqä-tänjä iqua, ‘Grikä iquauqä näqŋqe, äŋguanänjqä’ kŋuä indqänäpu, quwqä anjä-kukŋui yqänä ätmiŋuwi. Goti

Iqueqä kuknuä tquenji, qu ganäni Grikä iquauqä anä-kuknuä du äqäkuwi.

Grikä iquauqä anä-himqä naqe, Atenisiyi. Quwqä anä-himqä huizi hñqua, Korinä, Pili-pai, ä Tesälonaika iquayi.

H

Hakä

Israitqä iquauqä haki, ymisanä pizqä maqänä miqä, änguä äpakänä witätñqä imäkänä.

Hääwä

Israitqä iquauqä hääwi, huitañä-huitañä iiyi. Hääwä äkaki, hui mäkänqä upñqänğa, mäkänqä miqä iqu, hääwä-tqä ique tquanğuti, hääwä miqä iqu hääwä tqanğa, mäkä iqä iqua qätä äwiyäpu, ivatuwänäpu, mäkänqä äumiñuwi.

Hämapäkä qa

Eqä-huänä Galili iunji, hämapäkä-piqä kuapänänä iqua wäunüä imiñuwi. Iqua hämapäkä qae eqä huänju ätnämäuqanğuwänğa, hämapäkä qa mñqe huänä mämä änyäqetani, hämapäkiu ämämpmuäqanğa, hämapäkä piqä iqua guä hämapäkä qa iu ämuäsmänänqce yänänqñqä äkutpäqiyäpu eyqiyämeqanğuwänğa, hämapäkä iqua mäwqä ipnä. Itani hämapäki ämepu, yimba iu pñqä epiyi, qae eqä-huänä bu anği ätnämäumiñuwi.

Heroti

Yoqä Heroti, ii Israitqä iquau miqä hñquauqä yoqeyi. Kiñganänä iqu, Mäliyai Jisasi Ique ämikqänğa, qua Jutiya, qua

Sämaliya, qua Galili eeqänänjä iu ämiminqe. Iqu Jisasi Iqu ymeqä dänä-qu hitanga äpäkmatä iminqä iqueyi. Matiu 2:1-22; Lukä 1:5 iunji hinuä qunyä.

Heroti huiziqu, Jisasi Iqu Iqueqä wäunjuä imäkminqänğa, qua Galili iu ämiqä äpmaminqe. Iqu iqueqä kätequeqä apäkä, Herotiyasi ii ämetä, Jonä asnjä-qäyqä iqueqä nyuäni tävätñqä ätukqä iqueyi. Ga hiqäva-imäqä naqä iqua, Jisasi Ique kuknjuä mitätñqä, iquenqä ätuma äpkuwi. Makä 6:14-29; Lukä 23:6-12 iunji hinuä qunyä.

Heroti hñquququ, Jisasi Iquenyqä quuvqä eqäminjuwä iquau hanjä-iqä naqänänjä ävätä, Jemisi, Jonä iqueqä kätä-kängua ique pizqä pästätñqä ätukqä iqueyi. Wäunjuinqä 12:1-23.

Heroti iquenqä äwinyäminqä iqua

Ämaqä Israitqä iquautanjä, ämiqä naqä Heroti iqu äpaknä miquätñqenqä äwinyäminqä iquayi.

Hinuä-tqä iqua

Hinuä-tqä iqua, Goti Iqu kuknjuä äki-äki tuäqanğutqe, ämaqu awä äsuiminjuwä iquayi. Qänğanäni Goti Iqu hinuä-tqä kuapänä ändowatminqe. Iqu Iqueqä kñuä indqänqenqätä, Iqueqä äwinqenqätä kuapänä ämotquetä, itanga qänakinda nätmätqä äki-äki timäuninqenqä-pqe, ämaqu ämotquaminqe.

Jisasi Iqu maquvepqä yqänä hitanga, hinuä-tqä iqua iqueqä äpäniñqätä, sqä-sqä imäkäniñqätä, huizi iqua Ique äki-äki wimäkpnuwinqenqe, awä äsuiminjuwi.

Itanga hiunji yäpakä Jisasi Iqu ämaqe uqä suqä quvqenqä iwäsäuätɲqä anɲi pätnqä itqätanɲani, nätmätqä äki-äki timäuniqenqä kuapanä äsuimiɲuwi.

Hionaqä äkkapinqä

Israitqä iqua, iquauqä buayä wäunuä duni, hionaqä jänänänitä matä uqä, äkkapinqetä ätäwimiɲuwi. Quwqä hionaqä äkkapinqe, aanä yanäqɲque.

Hipru

Yoqä Hipru iqu, yoqä Israitqä iqutäni, asänänji. Yoqä iini, Aprähamä iqueqä kawä hɲqueqä yoqetanji. Inji, ii Aprähamä iqueqä hueqä-himqä iquauqä yoqä yä uä iquvi. Quwqä yoqä änyä-häni, Israitqä. Ga quwqä anä-kukɲui, kiqä yoqe, Hipru.

Hiqäva-imäkqä anä

Hiqäva-imäkqä aniuɲi, ämaqe quwqä goti iquauɲqä qonä äwokätäupu, hiqäva-äqiyäpu, qunji yeeqä wimäkpɲqä nätmätqä huitanä-huitanä äväpu, imiɲuwi. Israitqä iquauqä namnä aniqä tɲänqe, Solomonä iqu hiqäva-imäkqä hikä anji, anä-himqä Jerusälemä iu ganä ämätkqe.

Jisasi Iqu qua täu pmetanga, hiqäva-imäkqä anä Jerusälemä iu ämätnmiɲqe, ämiqä naqä Heroti iqu ämätkqe. Ga Israitqä iquauqä hiqäva-imäkqätä, quwqä hiunji naqänänä timä uqanɲqetäni, aquvi iqi äqänmiɲuwi. Kiqä ktqe, bukä tqueqä tuwängisa hiɲuä qunya. Hikä anä iqueqä ququawi 3 iqua imäknätanɲi qundnä. Israitqä iquautanä qäyä hitanɲi huizi iqua, ququawä kiɲganänä

ique äpaquväpu ätqäupiyä-qe, ququawä huizi iquaunqe, mäwqä iminjuwi. Israitqä iquauqä apäkä iua, qu ququawä 2 iquesanä ikäka äpminjuwi. Hiqäva-imäkqä iqua, nanjuä tä ikepu hiqäva imäkpnqe, ququawä 3 ique ikaminjuwi. Hikä anjä yäpä inqisanj, hiqänqä naqe, hñquaquvi. Hiqñqä iquaquiyqä awä iqinj, yuä naqänänjä hñqu äkatnminqe. Yuä iqueqä tuwänqisanj, hiqñqä iqu aanjä pmua eä, kukñuä guä ämäusuekqä ipñä iqu iqi äwäminqe. Hiqñqä ique paquvqe, hiqäva-imäkqä naqä iqunä quväukuä hñque, hiunji hñquenyä äpaqutä, Goti Iqueqä hinjuä iqi ätqäuminqe. Yuä iqi äkatnminqä iqu, Jisasi Iqu äpäkonqanga, hitunjuä yätuta inqin-inqi äpknqa äpäwiqe, hñquaqu imäkngqe. Iinj ikqe, ne tiñänqä näqñqä enu. Jisasi Iquenyqä quuvqä eqiyätqänuwä iqua, Goti Iqueqä hinjuä iqi tqäuqänqe, pmua mimäkñqä eä.

Hiqäva-imäkqä iqua

Hiqäva-imäkqä iqua, Israitqä iquauqä anjä ämapu, nanjuä äpäsäpu, tä ikepu, Goti Iquenqä hiqäva qänqä dinqe, Goti Iqu iquaunji atäunjuä ikqe. Iqu Mosisi iqueqä kätä Aronä iqueqä hueqä-himqä iutanjä iquau atäunjuä ikqe. Iqua Lipai iquesanjä hueqä-himqä iquayi. Qänqanänji iqua hiqävai, namnä anjä iu äqäminjuwi. Jisasi Iqu qua täu pmetanqa, iqua hiqävai, hikä anjä Jerusälemä ämätnänqä iu äqäminjuwi. Iqua hiqäva huitanjä-huitanjä imäkäpu, hiunji ique-iquenji, nanjuä tä ikaminjuwi. Ga Lipai iquesanjä hueqä-himqä huizi iqua, anjä iquaqui

ämimiɲuwä iquayi.

Quväukuä ique-iqenji, hiqäva-imäkkä iqua, iquau miqä naqä hɲque atäɲuä imiɲuwi. Hiqäva-imäkkä naqä iinjä iqunä, nanuä äpäsätä, häneqe, hiqɲqä qu 'Goti Iqueqänäniqä' ätmiɲuwä yäpä ɲgisa äma äpemiɲqe. Suqä iinjä, iqueqä suqä quvqenqätä, ämaqeudenqätä, quväukuä hɲquenji, hiunji hɲque imäkkiɲqe.

Jisasi Iqu qua täu pmetanqa, Anasi iquä, Kayäpasi iquä, suqä hiqäva-imäkkä naqä iquenqä tɲänqä imäkkänqä ätnänqä iquenji ävausäsinyä, iquaqunä yqänä äpmaka äumiɲiyi.

Hiqäva-imäkkä ttawä

Qänqänäni ämaqe, quwqä goti iquauqä hiqäva tii äqämiɲuwi. Qu quwqä nätmätqä ämepu, tä ikamiɲuwi. Quwqä hiqäva naqe, sipsipqä, meme, ä bulumäkanä-qe, itmapiyi, äpäkkiyi, hiqäva-imäkkä ttawiu tä ikamiɲuwi. Qänqänäni, qu hikä pɲqä eqa äpapiyi, ttäwa imäkkiɲuwi. Qänakɲi quwqä goti iquauqä hiqäva-imäkkä anä imäkkiyiɲganji, ttawi, hikä qeqätqetä imäkkiɲuwi.

Hiqi-tä iquatä, quwqä ätqäuetä

Israitqä iqua hiqi-te, qua qondä imäkkiyi, olipqä aowä iu ikamiɲuwi. Quwqä anä yäpänqisa häuiqä a iunji, hevqä imäkäpu, iu ätqätemiɲuwi. Anä hiqɲqä naqä äpmeqe iu we hunätɲqe, hiqä-tä tqäuqe kiui ätqätemiɲuwi. Quwqä ktqe, Itkimäkkä 1:12 iunji, hiɲuä qunyä. Ga hiqäva-imäkkä anä iunji, hiqä-tä tqäuqä hɲqu, hänyenä-tänä

äwämiŋqe. Kiqä ktqe, bukä tqueqä tuwä inġisa hiŋuä qunyä.

Hisopqä

Hisopqä-quwqe, hiqäva-imäkqä iqua änduäpu, eqeunä-qe, häneqeunä-qe äyämapiyi, nätmatqä du pŋqä-pŋqä imiŋuwi. Ii nätmatqä iinji, Goti Iqueqä hiŋuiqä ikikinyänjä timäupŋqä iinqä imiŋuwi.

Hiunji naqänänjä

Quväukuä ique-iqveni, Israitqä iqua hiunji hui atäunjuä ipu, aquvä naqänänjä äqänmiŋuwi. Iqua iinjä imäkäpu, Goti Iqu qänğanänji, qunji äŋguä itquetä, yätamäkqä äwikqenqä kŋuä indqänmiŋuwi. Qu aquvi, hŋganji, hiunji hŋque äqänäpu, hŋganji, hiunji hatŋä äqänmiŋuwi. Hiunji naqänänjä hŋquauqä yoqe, ‘Pasopa,’ ‘Ittänjä anjä,’ ‘Pendikosi,’ itanġa ‘Bretqä yenjuä qo-matäuqä’ iquayi. Hiunji naqä iquauŋi, Goti Iqu Israitqä iquau qänġa äwikqe. Bukä Hiqäva-imäkqä 23 iunji, hiŋuä qunyä.

Hiveqä hiqiyqä

Israitqä iquauqä qua iunji, hiveqä hiqiyqä huitanjä-huitanjä iqua äpmapu, yŋnä-tänjä iu ätäupu änmiŋuwi. Qutanjä hui sipsipqätä, memetä ätäupu änanätäpu iqanġuwitanji, sipsipqä-miqä iqua quwqä sipsipqä iquau äŋguänä ämipu äpmamiŋuwi.

Jisasi iqtä, Polä iqtä kuknuä ktqä tii ätkiyi. Quuvqä heqiyqä iqua sipsipqä iqua enqä-paniqä. Ga quwqä himä-wiunqä iqua, hiveqä hiqiyqä iqua enqä-paniqä. (Matiu 7:15; Wäunjuinqä 20:29)

Huiwä häuä ktäuqä

Israitqä iquauqä suqeuni, ymeqä qokä eeqänänjä iquaunji, kunaqä ae änyuäpu, hiunji 8 päwqanğa, quwqä hizqä huiwi häuä ktäminjuwi. Iqua suqä iinjä imäkqäpñqe, Goti Iqu Aprähämä ique ätukqe. Ipäqäkqä 17:9-14 hinjä qunä. Ii tiinj. Ymeqä iqu, Israitqä iutanjä-queyqä knjä mapñqä diñqeyi. Ämaqä huizi iqua, Israitqä iquaunqe, “Huiwä häuä ktänqä iquayqä” ätminjuwi.

Israitqä iqua qäyä etanği huizi iqua, kuknjuä ängüä we-hunqä-tänji qätä äwiyäpu, Jisäsi Iquenqä quuvqä eqäpñqä ipäqäkuwänğanji, Israitqä iquautanjä hui tiinjä ätminjuwi. “Ämaqä iinjä iqua, quwqä huiwi häuä-ganä äktämbiyä. Iqua Israitqä-qua ae epiyi, Kraisi Iqueqä yoqä-tänjä-qua inğanä timäupñqänä.” Poli iqu, kuknjuä iquenqe, aquvänä itä, ññqä matqä ikqe. Iqu tuwanjä Galesiya pmeqä iquaunqä äqäkqeutä, tuwanjä huizi iquaunqä äqäkqeutänji, suqä iquenqä tii ätätä äqäkqe. “Ämaqä hñqu iqueqä suqä quvqeutä qui mimäkñqä häñä iqumuatnätñqe, iqu nätmatqä hñqunä imäkquätñqe. Ii, iqu Jisäsi Kraisi Iquenqänä quuvqä eqiyquätñqe.”

I

Ipnä (kuknjuä guä ämäsäuekqä ipnä)

Ipnä tqeñji, Mosisi iqu, Goti Iqu ätukqä-pa, qänğanä anjä-avqñqä iu imäkkqe. (Anğu itmakqä 25:1-22 hinjä qunyä.) Iqua zä qeqätqetä imäkäpu, golqä eeä ikuwi. Yäpä inğisanji, hikä tepquva iquaqu kuknjuä-suqä 10 äqñqä

itä, golqä häkä buayä mana hui häkä inqä itä, Aronä iqueqä yäkcqä zä-hutäknä äunqqa itä, imä imänänä. Israitqä iqua, ipñitä, namnä anitä, anä avqñqä iu äma ikäminjuwi. Iqua Goti Iquenyqä hiqäva-imäkqä anä näweqä ämätäpiyänqani, ipñä iqueni hiqñqä yäpä inqisa ekuwi. Ii, iqua Goti Iqueqä kukŋuä guä ämäsäukqenqä hui mimäuqä ipñqä diñqeyi. Kiqä ktqenqe, bukä tqueqä tuwänqisa hinuä qunä.

Israitqä

Yoqä Israitqä ii, Goti Iqu Aprähamä iqueqä kawä Jekopä ique, äwikqe. Iutanji, Jekopä iqueqä hueqä-himqe, Israitqä iquayi. Quwqä yoqä huiziqu, Hipru iquayi.

Jekopä iqueqä ymeqä hitmqä iqueqä yoqe, Jutä iqueyi. Jutä iqueqä hueqä-himqä, Jutä iquayi. Ga quwqä quae, Jutiyayi. Jisasi Iqu qua täu pmetanqa, yoqä Jutä iqu, Israitqä iquau äpatqäminqe. Iutanji, Buk Baibel iunji, yoqä 'Israel' iqutä, yoqä 'Juda' iqutäñi, qäquaqu qundnä. Neqä bukä täunji, hueqä-himqä Israitqä iquauñqe, yoqä Israitqä inä äqänä. Yoqä Jutä iqu, ämaqä hñquauqä yoqä iiyi. Hñqu Jekopä iqueqä ymeqä hitmqä iquvi. Hñquququ, Jisasi iqueqä kängua, tuwanuä ämaqeunqä äqäkqä iqueyi.

Ittäjä anju yakuä pmeqänqä hiunji naqänäñi

Hiunji naqänänä tqueni, Israitqä iqua, kuä huitanä-huitanä ae yäüä iqanji, ätävätqänjuwinqä, yeeqä ipu aquvä äqänminjuwi. Qu ittäjä anä ämätäpu, wikä

hñqunä iu äpmapu, quwqä kaqä-kawäka anä avqñqä iu, namnä anä ämätäkämiñuwinqä kñuä indqänmiñuwi. Quwqä kaqä-kawäka anä avqñqä iu quväukuä 40 e ämätäkämiñuwitani, qua Goti Iqu näweqä väniqä ique ätimäukuwi.

J

Jinañä-weqä häkä

Jinañä-weqä häkä iquauqä wäunui, tiinji. Hiqäva-imäqä iqua sisnyañä-weqä ttawä iuta tä-quanui iopu, jinañä-weqä häkiu äuimepu, hiqñqä huii äma äwäpu, sisnyañä wetñqä iwamäkmiñuwi.

Jinañä-weqä ttawä

Israitqä iquauqä hiqäva-imäqä anä hiqñqä kiñganänä iunji, jinañä-weqä ttawä hñqu imäknmiñqe. Ttawä iqueni, hiqäva-imäqä iqua nätmätqä huitañä-huitañä sisnyañä wetñqe, tä ikamiñuwi. Hiunji ique-iqueni, mäptqä timäuqanğatä, mäptqä äquveqanğatä, ikepu, ga iutanä suaki, anä ique suakä äketä, sisnyañi im-imä äwemiñqe.

Jutä

Yoqä Jutä ique, ämaqä hñquauqä yoqeyi. Näqñqä yasämä matñqe, bukä tqueni, “Israitqä” qänatanğqe, ii qundnä.

K

Kametqä

Kametqä iqua, yaqueqä aanä naqänänä, ämaqeunji äma äwätqänjuwi. Ga yquayä kuapanä-pqe, inä ämetqänjuwi. Iquauqä aa di, ämaqe qäkämä-pqe inä imäkätqänjuwi.

Kiqä ktqenqe, bukä tqueqä tuwänggisa hinuä qunya.

Kɲuä äkunmäknqä

Ämaqä, iqueqä kɲuä äkunmäknätqä iqu, tii imäkänä. 1) Iqu iqueqä suqä quvqä imäkätäqenqä womba ämenä. 2) “Nyi suqä quvqä imäkätɲqe, anɲi mimäkqä itmä, suqä Goti Iqu äwinyätɲqä iunä imäkmqänä-qe,” iqueqä-kiuäɲi, iinjä tnänä. 3) Iqu Goti Iqueni, “Iyäa, Si äwqä hanuä imäknätnä, nyaqä suqä quvqe huätä manmäuvä” tuänä.

Kraisi

Kukɲuä ‘Kraisiuä’ ätänqä iqueqä quatitä, kukɲuä ‘Mäsayäuä’ ätänqä iqueqä quatitäɲi, tiinji. ‘Ämaqä iqueqä nyuäɲiu, aowä iquatequwä iqueyi.’ Yoqä ‘Kraisiuä’ ätnänqe, ii Grikä iquauqä anjä-kukɲuivi. Yoqä ‘Mäsayäuä’ ätnänqe, ii Israitqä iquauqä anjä-kukɲuivi. Goti Iqu ämaqä hɲque, wäunjuä naqä äki-äkitaɲinqä atäunjuä iqanɲqenqä motquapɲqe, Israitqä iqua olipqä eqä aowi, nyuäɲiu iquatemiɲuwi.

Qänɲanäɲi Goti Iqu, “Nyaqä ämaqä iquau qui mimäkɲqä ipɲqä hänjä iqumuatäniɲqe, ämaqä hɲque dowatmniqeqä” ätätä, kukɲuä guä ämäsäuekqe. “Nyiinä ämaqä miqe, ämaqä iinjä iqu, äma päniqeqä” ätkqe. Ämaqä iinjä iquenqe, Israitqä iqua, ‘Kraisiuä’ änyuätäpu, iquenqä hinuä äpakänä äqumbu äpmamiɲuwi.

Kraisi Iqueqä yoqä-tänjä-qua

Andiyokä iunji, qu ämaqä Jisäsi Iquenyqä quuvqä eqiyäpu Ique qänaki äwivändkuwä

iquaunji “Krais iqueqä yoqä-tänuaiqä” iquaganä ätipäqäkuwi. Suqä iinjä iqu, yänänänqä ätipäqänä äwi. Inji wiyä-kuknuä duñi, ‘Kristenqäüä’ yqänä ätätqänju.

Kuä-witqetä kuä-balitä

Kuä-witqe, ii Israitqä iquauqä buayä kinğanänjiyi. Itanğa kuä-bali, ii huiziquvi. Iqua iquaquiyqä uwqe ämepu, quqowä äqiyäpu, bretqä imäkpñqä häkiyä äyäqäminjuwi. Bretqä qu kuä-witqätä äyäqäminjuwi, kiqä äwiqe, kuä-balitä äyäqäpñqä iunji, ämäwqätäuminqe. Kuä iquaquiyqä ktqe, bukä tqueqä tuwänğisa hiñuä qunyä.

Kuknuä guä-mäsäuekqä ipñä

Bukä tquenji, “Ipñä” qänätanğqe, ii qundnä.

Kuknuä-suqä

Kuknuä-suqe, Goti Iqu Mosisi ique, Israitqä iqua suqä qäyunä imäkpñqä, ätuätä äwikqe. Kuknuä 10 iqua, Goti Iqu hikä tepquva iquaqi äqiyätä, Mosisi ique äwikqe. Itanğa Israitqä iqua hñğisanä iqanğuwitani, Mosisi iqu, hikä tepquva iquaqiñi, ämisqäkqenqe, ga anği tñänqe, hikä asä iñju äqiyätä, kuknuä guä ämäsäuekqä ipñä ique imekqe. Iñäqe kuknuä-suqe, kuknuä 10 iquaunä ma, kuapänänjiyi. Israitqä iqua kuknuä-suqenqä ätäpiyänğani, Mosisi iqu bukä 5 äqäkqä iquaunqä ätminjuwi. Bukä iqua, Ipäqäkqä, Anğumä Itmakqä, Hiqäva-imäkqä, A Täuqä, ä Kuknuä-suqä iquayi.

Kuknuä-suqenqä näqñqä-täjä iqua

Kuknuä-suqenqä näqñqä-täjä iqua,

qokä-apäkiu, kukɲuä Goti Iqu Mosisi ique ätukqenqä ämotquaminjuwä iquayi. Kukɲuä iinji, Mosisi iqu bukä 5 iquau äqäkqe.

L

Laiyonqä

Laiyonqä iqua täñä naqänänjä, yaqueqä iquau ämäwqätäunjuwä iquayi. Iquauqä suqe, tiyi. Pusiketqä iqua mätäkä ändämipu, äpäsäpu, änatqäñuwä-panji, ga laiyonqä iqua, yññä-täñä, hiveqä-yaqueqä, ä ämaqä-pqeunji, ändämipu, ätäupu, änatqäñuwi. Kiqä ktqe, Itkimäkqä 13:2 iunji, hiunjä qunä.

Lepatqä

Lepatqä iqua, täñä naqä, laiyonqä iqua enqä-panjä iquayi. Näqñqä esñqe, bukä tquenji, “Laiyonqä” qänätanqqe, ii qundnä. Kiqä ktqe, Itkimäkqä 13:2 iunji, hiunjä qunä.

M

Mäsayä

Bukä tquenji, “Krais” qänätanqqe, ii qundnä.

Mbqä-hikä

Qängganäñi, qu mbqä-yquwqä hma eä, hikinä ämiminjuwi. Jisasi Iqu qua täu pmetanqa, Israitqä iqua mbqä-hikä Romätanjitä, Grikätanjitäñi, eeqänänjä ämiminjuwi. Hui wänqänänjä, mbqä peni isua enqä-panji. Huizi golqä itä imäkminjuwi, ii 1,000,000 kina enqä-panjiyi.

N

Namnä anjä

Mosisi iqu Israitqeu anä avqñqä iu ätuma wätqätanğa, Goti Iqu iqueni, “He wäunüä naqä hui imäkpñqä, namnä anä hñqu mätpiyä” ätukqe. Ga tii-pqä inä ätukqe. “Tapätapä änguänänitä, yaqueqä huitañä-huitañä iquauqä huiwitä, zä-yänänäqñqetä, golqetäni, iinjä-iinjä imäkiyä” ätukqe. Namnä iqueqä yäpängisanı, kuknuä guä ämäsäuekqä ipñitä, hikä tepquva iquaqutä epñqänänyä.

Inı Israitqä iqua, anä avqñqä iu qañä ikäminjuwıta, Solomonä iqu Goti Iquenyqä hikä anä ämätqäñganqce, namnä anä iu Goti Iqueqä yoqe haqeqä ämamäupu, Iquenyqä hiqäva imäkminjuwi. Namnä anä iqueqä ktqe, bukä tqueqä tuwängisa hiñuä qunä.

O **Olipqä**

Olipqe, ii zä hñqueqä yoqeyi. Ga kiqä häukui, äwiqä kññuä enqä-panä ma, inäqce kiqä aowi, änguänänä eä, kiqä wäunui kuapänänä-täñi. Israitqä iqua olipqä eqä aowitä, häkiyä äyäqäminjuwi. Quwqä hiqi-tenqä, ññ huiwä-dä aowä wimäkätñqä iinjätä, ä nätmätqä hñjua-juanqätä äyäqäminjuwi. Aowä iinjı, quwqä äpmeqä iunı, äñguä wimäkminqce.

Ne kopi wäunüä itanä, vowä ikätunquä-panä iinjı, Israitqä iqua olipqä wäunüä ipu, vowä ikäminjuwi. Ga Jerusälemä-tänä qäqä iqinjı, qoqonä zä-olipqä kuapä-tänä hñquvi. Kiqä yoqe, qoqonä Olipäyi. Kiqä ktqe, bukä tqueqä tuwängisa hiñuä qunä.

*P***Parisi**

Parisi iqua, Israitqä iquautañä, Goti Iqueqä kukɲuä-suqenqä näqɲqä äŋguänänjä-tänjä iquai. Qu kukɲuä-suqenqä näqɲqä-vqä iquatä ikämanqä imiɲuwi. Israitqä kuapänänjä iquauqä iwäsäuqeɲi, Parisi iqua ämaqä jänänänjä iquayi. Inäqe iqua kukɲuä-suqe näqɲqä äväpiyänğanji, suqä quwqä-pqe, qäsä ämämüänyäpu ätumiɲuwi. Iutaɲi qu, “Ne huizi iquaɲi ämäwqätäunünä” kɲuä ämepu, quwqä yoqe haqeu ämamänmiɲuwi. Injä ipiyinqä, wopqä ipu, suqä äŋguä iqunä kɲuä wiyqanqä-qe, quwqä kɲui, quvqä yqänä ämamiɲuwi. Inqe, Jisasi Iqu Parisi iquaɲi äkasuwä ätuätä, huizi iquaɲi, “Parisi Iquaɲqe, wawiyäpu, äwimasipiyä” ätumiɲqe. Itanğa Parisi iqua Ique himä-wiunqä äväpu, pizqä päkɲqä imiɲuwi.

Pasopa

Hiunji Pasopauä äqonänqe, ii Israitqä iquauqä hiunji naqänänjä iiyi. Yoqä iqueqä quati, ‘ävausqä’ iiyi.

Hiunji naqänänjä Pasopanganji, Israitqä iqua, quwqä kaqä-kawäka Isipä iu wäunüä hiŋgi wiyqä äpmamiɲuwiuta ävämakuwiŋqä, kɲuä ämepu aquvä äqänmiɲuwi. Inğanji Goti Iqu, Iqueqä enätqä hɲqu, Isipä iquauqä anjä ique-ique ätimäutä, hitmqä iquaɲi pizqä pästätɲqä ändowatkqe. Israitqä iquaɲi, sipsipqä hui äpäsäpu, kiqä häneqe, quwqä anjä ique-iqueqä hänaqä zä-posi iunji eä ipɲqä ätukqe. Inji enätqä ämaqä päsqä iqu, häneqä

hiɲuä äqunäqɛ, anä iuɲi kaqä-kawäkauqä hitmqä iquau mapäsqa, ävaukukqɛ. Tiwiqä ii, Mosisi iqu Israitqä iquau Isipä buta ätuma äyapkqɛɲɛ, Anɲumä Itmakqä 12:1-42 hiɲuä qunyä.

Iutaɲi, hiunji naqä Pasopangani, Israitqä iqua quwqä anä hɲqunä-hɲqunänjä iuɲi, sip-sipqä äpäsäpu, änminuwi.

Pendikosi

Hiunji Pendikosiuä äqonänqɛ, ii Israitqä iquauqä hiunji naqä hɲquvi. Yoqä iqueqä quati, 50 iiyi. Hiunji Pasopa iquesa ti, hiunji 50 inä ae päwqanɲa, Pendikosi inɲa timäuminqɛ. Hiunji naqä iqueni, Israiqa iqua kuä-witqä tävqänqä yeeqä ipu, ä Goti Iqu Mosisi ique, kukɲuä-suqä qoqonä Säna iu äwikqɛɲqä kɲuä indqänäpu, aquvä äqänminuwi. Jisasi Iqu Pasopangä äpäkonɲqeta ti, hiunji 50 päwqanɲa, Dɲä Anɲuä Iqu quuvqä heqiyqä iquau Pendikosiɲa äwimakqɛ.

R

Romä

Qua naqä Itali iqueqä anä-himqä naqɛ, Romäyi. Jisasi Iqu qua täu pmetanɲa, ämaqä Romätanä iqua, qua naqä kuapänänjä iuɲi, mändi äkittqiyäpu, ä Israitqä iquauɲä-pqɛ, asä ii itquepu, quwqä äwinqä iunä ämiminuwi. Inä dutaɲi, Israitqä iqua, Romä iquauɲi himä-wiunqä äväpu, huätä päśawatpɲqä äwinyminqɛ. Inji iqua “Kraisi ne ämineyätɲqä Iqu äpäɲqiyä” kɲuä indqänäpiyanɲani, “Iqu ne Romätanä iquauqä

yäpä iunda änewewatäniqeqä” kñuä inä in-dqänminjuwi.

S

Satyusi

Satyusi iqua, Israitqä iquautañä, kuknuä huitañä-huitañiunqä quuvqä eqäminjuwä iquayi. Quwqä kuknuä hñqu, “Goti Iqueqä kukñui, bukä 5 Mosisi iqu äqäkqä iquanänji. Apqä bukitä, hiñuä-tqä iquauqä bukitäñi, Goti Iqueqä kuknuä hmanjqä” ätminjuwi. Quwqä kuknuä huizi, “Ämaqä ae äpäkonguwä iqua, anji mävaugä ipñqäüä” ätminjuwi. Hiqäva-imäkqä naqä iquatä, ämaqä naqä huizä kuapänäñi, Satyusi iquayi. Iquatä, Parisi iquatä kuknuä mäki, kuapänä äunminjuwi.

Sämbatqä

Yoqä Sämbatqä, ii Israitqä iquauqä anä-kuknuä eä, kiqä quati, hapä pmeqe. Bukä Ipäqäkqeunji, tii ätnä. Goti Iqu nätmatqä eeqänä imäkätäqängga, Iqueqä wäunui, hiunji kinğanänjä iquesa ipäqiyätä, hiunji 6 duñqä iqa äpätä, qäpu itquätkqe. Inji hiunji 7 iqueni, Iqu wäunjuä miqä, hapä äpmakqe. Iinä etanji Iqu Israitqä iquauñi, “He wäunjuä asänäñi, hiunji 6 iunä itquätäpu, 7 iqueni hapä Nyi äpmakqä-pa äpmepu, Nqänä dapp-nuwänqeqä” ätukqe. Iutanji, Sämbatqä iqu, naqänänjä eä, Israitqä iqua hiunji iquenqe, suqä kuapänäñi qänaki ipu, ique äqänminjuwi.

Itanğa bukä Hiqäva-imäkqä 25 iunji, Goti Iqu tiinjä-pqe, inä ätukqe. “Hiqä wäunjuä iunji, quväukuä 6 iunä itquätäpu, 7 iqueni

Nqänqä, qua iqu iqueqä hapä pmeqänqayı.” İi Sämbatqä quväukuä hapä pmeqä iqueyi. Huizi, Hipru 4:9 iunji, Goti Iqueqä ämaqä iquauqä Sämbatqä hapä pmeqä hñqu matimäuqä änä hitanğqenqä a ätäutqänqu. İi hiunji yäpakänğa, ne Goti İqutä hapä näweqä pmetaniqueyi.

Selotqä iqua

Selotqä iqua, gapmanqä Romätanä iquaunqätä, quwqä mäkä-ıqä iquaunqätä, İsrıtqä iquau ämıminuwinqä mäwinğanği, mäkä ipu, iquau huätä päsäwqatpñqä imınuwi.

Setänä

Setänä iqu, dnä quvqä iquauqä ämiqä, ga Goti Iqueqä mäkä-hunqä iqueyi. Yoqä Setänä, İi İsrıtqä iquauqä anä-kuknuä eä, kiqä quati, kuknuä mitqä iqueyi. İqu ämaqeugä knui, qui imäkätä, qu suqä quvqä imäkpnqä yamwiqä ävätñqä iqueyi. İisasi İquenyqä quuvqä eqiyätqänuwä iquaunji, quwqä suqä quvqä imäkminuwinqä hui mimäuqä ipñqänä, knuä ävätñqä iqueyi. İqu İinä iqanğqetanji, iqua, “Goti İqu neqä suqä quvqe, huätä mämänatnämäuqä iqeğä” knuä indqänätqänä. İisasi Kraisi İqu qua buta anğü ävautä, Setänä iquenji ämäwqätäukqe. İutanji Setänä iqu, iqueqä yänänäqñqe, näweqä mämeqä eä. Qänakñi, iqu tä maisquä äsäñqä dunqä wäniqe. Ne Goti İquenyqä quuvqä eqiyätanä iutanji, Setänä iquenyqä zä miqä iquatunque.

Sisa

Romätanä iqua, quwqä ämiqä naqä iquenŋi, “Sisauä” änyuätmiŋuwi. Täŋganŋi neqä ämineyqä naqä iquaŋi, ‘Kiŋäuä,’ ŋŋ ‘Kwinäuä,’ ä ‘Presidenqäuä’ äyä ätätqänu. Mäliyai Jisasi Ique ämikqänqanŋi, Romätanä iqua, ämaqä kuapänänä itä mäkä äunäpu, ämäwqätäupiyitanŋi, quŋi ämimiŋuwi. Inqanŋi quwqä ämiqä naqe, Sisa Okastusi iqu äpmamiŋqe. Jisasi Iqu äpäkoŋganqä, Sisa Taipiriyasi iqu äpmamiŋqe.

T

Täua

Jisasi Iqu qua täu pmetanqä, ämaqä naqä wäunqä huitanä-huitanä imiŋuwä iqua ämaqä huiuqä quvqeutanä kimaŋi täua ätäwimiŋuwi. Quwqä täua hui guä yänätänŋitä imäkmiŋuwi. Hui yänä-qe, hikä himänyqä-qe ämepu guä äkimäsäumiŋuwi. Goti Iqu Israitqä iquaŋi, “Ämaqä täua ätäväpiyänqanŋi, 40 mämwäwqätäuqä pambiyä” ätukqe (Kukŋuä-suqä 25:3). Iutanŋi kuapänänänqanŋi qu ämaqeu äpäsäpiyänqanŋi, 39 dunqänä äpäkämiŋuwi. Romätanä iqua Goti Iqu Israitqä iquau ii ätukqenqä, qu zä miqä imiŋuwi.

U

Uwqä vowä mäuqänqä

Israitqä iqua, kuä-witqetä kuä-balitä, vowä mäupŋqänqanŋi, qu qua bu yasämä mamäuqä, bi enqä-pa ätnämäwäwqäpnä. Iutanŋi uwqä hui qua äŋguä iu päkŋganqä, hui qua quvqä

iu äpäknmiñuwi. Matiu 13:3 iuñi kitqä hñqwe hiñuä qunyä.

W

Wainqä

Wainqe, ii guä, häukuä äñguänänä qiyqä iquvi. Ne kopi wäunjuä iuñi, vowi kuapänä ikätunquä-pa, Israitqä iqua guä-wainqä wäunjuä iuñi, kuapänä ikäpu, äñguänä ämimiñuwi. Guä-wainqä-häukui, qu ändäpu, qonjqä ipu, kiqä eqä äpäwiqangqe ämepu, wainqä-eqä yänänäqñqä timäutñqä imäkmiñuwi. Kiqä ktqe, bukä tqueqä tuwä iñgisa hiñuä qunä.

Y

Yaqueqä huiwä

Israitqä iqua nätmätqä kuapänäñi, yaqueqä huitañä-huitañä iuqä huiwitä imäkmiñuwi. Huiwä ii, sipsipqä, bulumäka, meme, kametqä iuta imäkmiñuwi. Jonä asñä-qäyqä iqueqä aquvi, huiwä iutañä ii ämuasämämiñqe. Israitqä iqua wainqä eqä äma upñqe, qae huiwä iutañä iquatä imäkmiñuwi.

Iñäqe Goti Iqu aanjä yaqueqe, Israitqä iquau pmua iwimäkkqetäñi, qu aanjä yaqueqä huiwä iutäñi, nätmätqä hui mimäqä imiñuwi.

Z

Zä-eaqä

Zä-eaqä, Israitqä iquauqä qua iu ätqäumiñqä iqu, neyaqä tänga ätqäunqetäñi, asänänä ma. Kiqä häukui, aanjä äwinyiqä etäñgi, qu ändäpu äñmiñuwi.

Zä-huätati

Romä pmeqä iqua, ämaqä huiziu pizqä äpäkpqä, ä jävqä äpäsäpu quwä ämawqä iquauqä kimañi, tii imäkmiñuwi. Qu zä-huätati imäkäpu qua iqi epiyi, quvqä imäqä iqueni, hñgani nitqätä zä-huätati äuemiñuwi. Ä hñgani, gue, zä-huätatitä qäsä äkiqiyäuemiñuwi. Itañi zä-huätati iqu, pämä jänä qua-hävqä bu ämatqätepiyi, ämaqä zä-huätati äuänänqä iqu, täñä-huñqä ämetäqetani, qäyä päkonätñqä, hiñuinä äqunmiñuwi. Täñä-huñqetä, womba iñqetani, aanjä kuapänä ämamiñqe.

Goti Hanjuwä Iqueqä Kuknui
The New Testament in the Menya language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Menya long Niugini

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Menya

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-07-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 5 May 2021

b1d968ea-da2d-5306-b214-e238bbf38aac